

31 grudnia 1976 roku Wojewoda Radomski powołał instytucję kulturalną pod nazwą Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu przy ulicy Szydłowieckiej 30. Fakt ten był podsumowaniem szeregu działań zmierzających do jej utworzenia, a podejmowanych już w latach sześćdziesiątych. Zasadniczy kształt obecnego Muzeum został opracowany w 1974 roku przez profesora Józefa Gajka (Katedra Etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego), który był autorem projektu scenariusza Etnograficznego Parku Ziemi Radomskiej, doktora Stefana Rosińskiego - twórcę głównych założeń etnograficznych i mgr inż. arch. Tadeusza Derlatkę- autora koncepcji urbanistyczno- architektonicznej. Już w swych pierwszych założeniach Muzeum miało stać się "muzeum wsi", którego idee trafnie określił Józef Gajek: "chodzi tu o muzeum przeciwstawiające się muzeom analitycznym, gromadzącym indywidualne fakty kulturowe w oderwaniu od współzależności z innymi faktami, w oderwaniu od funkcji gospodarczej i społecznej, a więc przedstawiające kulturę w anatomicznym, statycznym układzie. Muzeum skansenowskie jest zawsze zbliżeniem, powiedziałbym modelem rzeczywistego obrazu życia, a więc modelem kompleksowym i dynamicznym, którego eksponaty osadzone są w środowisku podobnym do tego w którym powstały i żyły". Przez dwadzieścia pięć lat muzeum będące wciąż w stadium realizacji próbuje sprostać założeniom profesora Gajka. Dziś może pochwalić się 54 obiektami architektonicznymi z wyposażeniem wewnątrz i zagospodarowanym otoczeniem reprezentującymi kulturę ludową ziemi radomskiej udostępnianymi na trzydziestu dwóch hektarach powierzchni.

Z okazji jubileuszu we współpracy z Radomskim Towarzystwem Naukowym w muzeum zorganizowano dwudniową sesję naukową o tematyce "Kształtowanie ekspozycji skansenowskich w zagrodach i budynkach inwentarskich"- dzień pierwszy i "Od uwłaszczenia do rozkułaczenia. Wieś północnej Małopolski wobec przemian ustrojowych, politycznych i gospodarczych lat 1864-1956"-drugi dzień sesji. Dzięki wsparciu finansowemu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego oraz Komitetu Badań Naukowych w Warszawie 11 grudnia 2002 r o godzinie 11 dyrektor Muzeum Wsi Radomskiej Małgorzata Jurecka mogła oficjalnie otworzyć sesję. W swym powitaniu szczególnie serdecznie podziękowała za przybycie pierwszemu dyrektorowi muzeum- dr Stefanowi Rosińskiemu oraz przedstawicielom Marszałka Województwa Mazowieckiego; przybyłej p. Ilonie Serafin-Sieradzkiej; przedstawicielowi Wojewody Województwa Mazowieckiego Ryszardowi Grębkowskiemu. Miłymi gośćmi spotkania byli także Starosta Powiatu Radomskiego- Zdzisław Kierzkowski, pani Wiceprezydent Miasta Radomia Barbara

Kutkowska, Przewodniczący Rady Miejskiej w Radomiu Tadeusz Derlatka, Dyrektorzy Delegatur Sejmiku Mazowieckiego, Dyrektor Delegatury Urzędu Wojewódzkiego Województwa Mazowieckiego, przedstawiciele posła Zbigniewa Kuźmiuka oraz senatora Zbigniewa Gołąbka. Wśród oficjalnych gości przeważały osoby w różny sposób związane z muzeum- artyści ludowi, przedstawiciele lokalnych placówek kulturalnych i tradycyjnie już liczna grupa przedstawicieli muzeów skansenowskich zrzeszonych w ogólnopolskim Stowarzyszeniu Muzeów na Wolnym Powietrzu wraz z jego prezesem Janem Święchem. Po powitaniu gości dyrekcja przedstawiła historię MWR, osiągnięcia placówki, problemy i plany rozwoju. Z okazji jubileuszu ciepło podziękowała pracownikom muzeum, od nich też odebrała pierwsze gratulacje. Potem kwiaty i listy gratulacyjne popłynęły już szerokim strumieniem. Marszałek Województwa Mazowieckiego życzył muzealnikom: "Z okazji jubileuszu życzę Dyrekcji i pracownikom jeszcze wiele ciekawych i interesujących przedsięwzięć i na co dzień, w tej żmudnej pracy- samych osiągnięć dla dobra zachowania dziedzictwa kulturowego wsi polskiej i przekazania go następnym pokoleniom", pracę muzeum docenił także Prezes Stowarzyszenia Muzeów Na Wolnym Powietrzu w Polsce stwierdzając "Radomski skansen jest czołową tego typu placówką w Polsce, posiada olbrzymi dorobek w zakresie dydaktyki oraz działalności naukowej". Wśród oficjalnych listów i interesujących publikacji, które wzbogaciły muzealną bibliotekę, znalazły się dowcipne drobiazgi od braci skansenowskiej- choinki obsypane piernikami, kufle do piwa, zabawne rzeźby i kosze pełne przysmaków. Po wysłuchaniu Kwartetu Radomiensis można już było otworzyć butelki szampana i zasiąść przy urodzinowym, muzealnym torcie, z którego szybko zdmuchnięto dwadzieścia pięć świec.

Ta krótka przerwa z pewnością potrzebna była, aby spokojnie przejść do właściwego porządku konferencji; o godzinie 13 pierwszy z referatów wygłosił dr Jan Święch, przybliżając słuchaczom problematykę muzealnictwa skansenowskiego w dzisiejszej sytuacji politycznej i ekonomicznej. Jego referat "Muzea skansenowskie w Polsce, ich rola w warunkach współczesnej rzeczywistości" nie tylko przedstawił placówki, ale stał się przyczynkiem do głębszej refleksji nad drogami dalszego rozwoju tych muzeów, nawiązując do modnej tendencji zmieniania zasad funkcjonowania muzeów na "folklorystyczne parki rozrywki" zajmujące się głównie działalnością dochodową. W swych rozważaniach dr Jan Święch przedstawił niebezpieczeństwa związane z tym kierunkiem rozwoju muzealnictwa skansenowskiego. Nieco inne refleksje wywołał referat dr Zbigniewa Benedyktowicza "Symbolika domu i zagrody" uświadamiający chyba większości pracowników skansenowskich trudności w zaprezentowaniu w warunkach muzealnych duchowego wymiaru zakładzin i budowy domu oraz problemy z ukazaniem rytuałów i zachowań niegdyś powszechnych w życiu codziennym społeczności wiejskiej. Rozważania praktyka przedstawiła mgr Maria Brylak-Załuska, w swym referacie literacko zatytuło-

wanym "Uwalnianie muchy z bursztynu" dzieląc się doświadczeniami z wieloletnich prac przy urządzaniu ekspozycji skansenowskich wewnątrz mieszkalnych. W kulisach wiele mówiono o referacie mgr Piotra Szackiego pt. "Ślepy tor". Już sam tytuł wzbudził gorącą dyskusję. Czyżby wieloletni pracownik Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie chciał coś nie do końca miłego powiedzieć nam, skromnym skansenologom? Wręcz przeciwnie- udowodnił, że nie błądzimy w miejscu, a także wskazał dalszą drogę, chyba nie "ślepa", sugerując rozbudowywanie ekspozycji o miejsce rzadko dotąd pokazywane w muzeach wsi np. strychy chałup.

Następny dzień konferencji upłynął pod hasłem problematyki lokalnej. Dzięki prężnie działającemu Radomskiemu Towarzystwu Naukowemu słuchacze mogli bliżej poznać historię regionu radomskiego. Z problematyką stosunku władz carskich do przemian społeczno gospodarczych wsi polskiej drugiej połowy XIX w zapoznał słuchaczy dr hab. Stanisław Wiech, rzetelny materiał oparty na dokumentach z Państwowego Archiwum w Radomiu dotyczący rozwoju spółdzielczości regionu radomskiego w latach 1918- 1939 przedstawiła mgr Anna Dłużewska. Gorącą dyskusję wzbudził referat dr Grzegorza Miernika dotyczący trudnej problematyki sojuszu robotniczo - chłopskiego. Nieco odmienne w konwencji były referaty mgr Justyny Górskiej-Siwiec i mgr Andrzeja Żytnickiego będące pewną formą sprawozdania z prowadzonych latem 2002 r etnograficznych badań terenowych na terenie powiatu lipskiego.

Jubileusz Muzeum Wsi Radomskiej stał się z pewnością okazją do bliższego poznania historii muzeum, ale nie tylko. Połączenie "sił" Radomskiego Towarzystwa Naukowego i Muzeum Wsi Radomskiej przybliżyło słuchaczom problematykę regionu i z pewnością poszerzyło grono sympatyków obu tych instytucji. Zarówno dyrekcja muzeum, jak i prezes towarzystwa zadeklarowali się dążyć do opublikowania materiałów konferencyjnych.

Justyna Górka - Siwiec